

De deskundige aan het woord: Mirko Petrovic

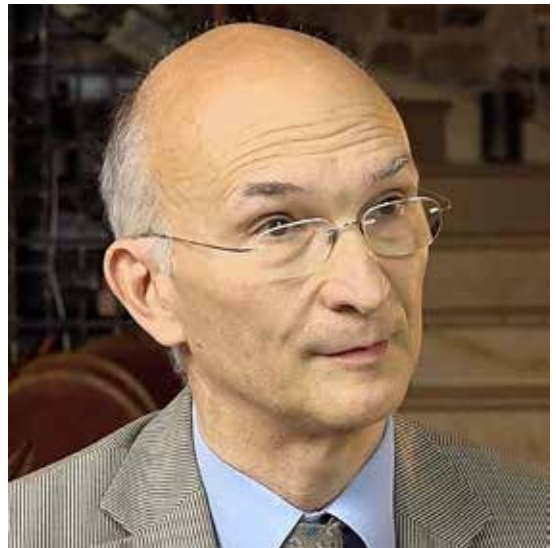
Hoogleraar geriatrie en klinische farmacologie Universiteit Gent

Tekst: Shanty Sterke

Alleen voorlichting over goed gebruik van geneesmiddelen is niet genoeg om de hoge prevalentie van psychofarmacagebruik in verpleeghuizen terug te dringen. Een aanpak waarbij bewoners, familieleden, en het hele multidisciplinaire team gedurende lange tijd begeleid worden, gecombineerd met een persoonsgerichte benadering, zet pas echt zoden aan de dijk. Dat blijkt uit een onderzoek dat in 2013/2014 als pilotproject startte in twee woonzorgcentra in de regio Gent in België. Het gebruik van slaapmiddelen, antidepressiva en antipsychotica daalde significant. Bewoners werden mobieler, alerter en gemakkelijker in de verzorging.

Prof. Dr. Mirko Petrovic vertelt in dit interview over het project. Petrovic is hoogleraar geriatrie en klinische farmacologie aan de Universiteit Gent. Zijn onderzoek richt zich op oordeelkundig gebruik van geneesmiddelen bij ouderen, vooral psychofarmaca. Hij is betrokken bij lokale, nationale en ook internationale projecten over geneesmiddelen. Meer dan 500 publicaties heeft hij op zijn naam staan volgens de academische bibliografie van de Universiteit Gent. De thema's van zijn onderzoek zijn: kwaliteit van voorschrijven, voorschrijven op maat van de oudere patiënten, en oordeelkundig stoppen met voorschrijven van medicijnen. Daarnaast werkt hij als klinisch geriatr in het universitair ziekenhuis in Gent.

Het pilotproject in de woonzorgcentra startte na een initiatief van de coördinerend en raadgevend arts verbonden aan het woonzorgcentrum Leiehome in Drongen, een deelgemeente van Gent. In België is de coördinerend en raadgevend arts een huisarts die het medisch beleid in een woonzorgcentrum coördineert. De prevalentie van psychofarmacagebruik was

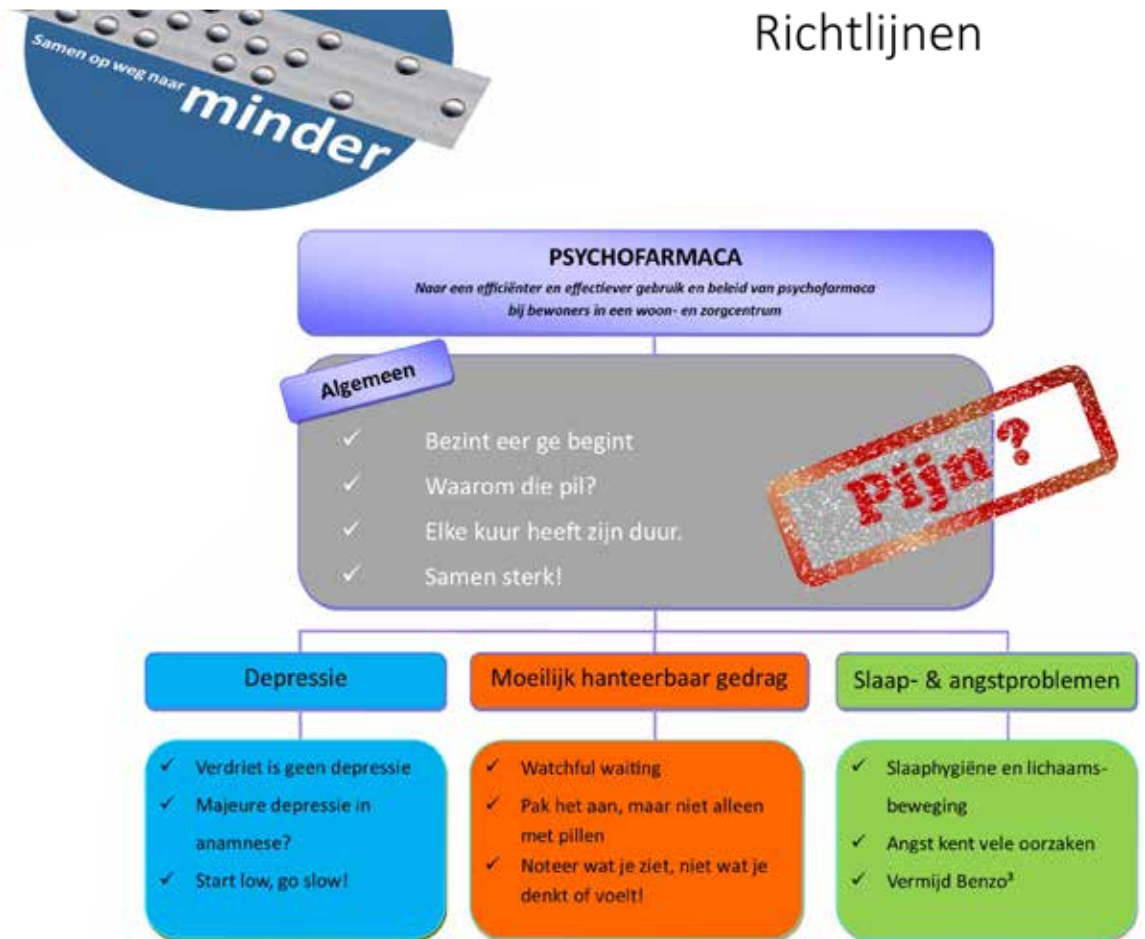
in Leiehome meer dan 70 procent. De arts wilde samen met het coördinerend hoofd zorgverlening verbeteracties ondernemen om het overmatig gebruik van psychofarmaca de kop in te drukken en zocht contact met Petrovic. Zo kwam de samenwerking tot stand. Met subsidie van de federale overheid kon de pilot in 2013 starten.

'Het project was opgezet met een pre- postdesign in twee woonzorgcentra', vertelt Petrovic. 'In beide hebben wij vormingssessies voorzien voor alle medewerkers: verpleegkundigen, zorgkundigen, huisartsen, fysiotherapeuten, ergotherapeuten, en de apotheker. Ook voor familie van de bewoners hebben we sessies georganiseerd rondom gebruik van slaapmiddelen, antipsychotica en antidepressiva. In het ene woonzorgcentrum hebben we met de subsidie van de overheid twee projectmedewerkers aan het werk

gezet. Dat was net iets minder dan een halftijdse aanstelling. Die twee collega's konden zich bezighouden met de aansturing van het project, motivatie van bewoners, motivatie van en informatie aan familie en zovoorts. Wat is gebleken? Na een jaar tijd zagen we daar een significante daling van psychofarmaca. De prevalentie was gedaald van 72 naar 60,5 procent. Elf procent verschil in een jaar tijd. In het andere woonzorgcentrum, waar alleen de informatiesessies aangeboden werden, hebben wij geen significante daling gezien'.

Na de geslaagde pilot heeft de Vlaamse overheid een subsidie toegekend om het project tot einde 2017 te kunnen voortzetten. In de volgende fase werd de sa-

menwerking met de collega's van de Arteveldehogeschool uit Gent gezocht. Het doel was om te onderzoeken of het psychofarmacagebruik verder daalt als bewoners iets kunnen doen wat ze vroeger leuk vonden. De onderzoekers van de Arteveldehogeschool hebben daarvoor eerder al de *Betekenisvolle Activiteiten Methode (BAM)* ontwikkeld. Dit is een systematische en cliëntgerichte manier om betekenisvolle activiteiten op maat te realiseren. 'Daarbij zijn collega's zoals de psycholoog, de ergotherapeut, en uiteraard de kinesitherapeut allemaal betrokken', zegt Petrovic. 'We zagen dat als mensen activiteiten deden waaraan ze vroeger echt plezier hadden, dan had dat een positieve impact op hun stemming. Als een bewoner vroeger graag fietste, dan werd dat aangeboden met

Figuur 1: Interne evidence based richtlijn voor het oordeelkundig gebruik van psychofarmaca

een vrijwilliger. Een ander hoorde graag muziek of kaartte graag in een groep. Dat zijn eenvoudige maar nuttige maatregelen. Wij zagen dat algemene tevredenheid beter was en dat er ook minder antidepressiva werden gebruikt’.

‘De ervaringen en expertise uit de eerste fase hebben we allemaal in een draaiboek neergepend. Op basis van dat draaiboek hebben we in vijf andere verpleeghuizen dezelfde principes toegepast. Dus opnieuw beginnen met educatiesessies, aandacht voor psychofarmaca, motiveren en terzelfder tijd alternatieven aanbieden zoals bewegingen, muziek, betekenisvolle activiteiten op maat van de persoon. Vanuit het eigen personeel in het woonzorgcentrum werd één iemand een dag per week vrijgesteld om het proces goed te begeleiden. Het interessante was dat wij ook in die vijf woonzorgcentra een significante daling zagen van gemiddeld tien procent psychofarmacagebruik, vooral van de slaappillen en antidepressiva.’ Het succes van het project is mede te danken aan het feit dat initiatief vanuit de praktijk kwam en niet van buitenaf was opgelegd. ‘Iedereen was zeer gemotiveerd en dat heeft ook een belangrijke rol gespeeld bij de cultuurverandering. We hebben een interne *evidence based* richtlijn als houvast voor de medewerkers ontworpen. Deze is bedoeld voor het hele multidisciplinaire team. Aan de hand van een poster (figuur 1) vragen we aandacht voor overmatig gebruik van psychofarmaca en geven we een aantal aanbevelingen. Dus denk twee keer na voor u bijvoorbeeld een antidepressivum opstart. Ga telkens na of het effectief over depressie gaat, of dat er sprake is van neerslachtigheid of een gelegenhedsprobleem. Wetende dat een majeure depressie natuurlijk een indicatie is voor antidepressiva. Ook voor slaappillen geldt, alleen als het echt noodzakelijk is en dan niet te lang. Alleen verstrekken als de patiënt overdag niet kan functioneren. Antipsychotica alleen opstarten als gedragsproblemen zodanig storend zijn dat het voor de patiënt een probleem wordt, en ook niet te lang geven. Dat zijn zo van die vuistregels’.

Dit project toont het belang aan van een aanpak waarbij vorming voor en begeleiding van medewerkers gecombineerd wordt met een persoonsgerichte benadering voor het verkrijgen van een oordeelkundiger psychofarmacagebruik. Het aanbieden van betekenisvolle activiteiten blijkt bovendien waardevol

om psychofarmaca, in het bijzonder antidepressiva, te verminderen. De belangrijkste bevindingen van dit praktijk verbeterend project hebben we vertaald in een viertal publicaties (1-4).

Psychofarmacagebruik bij ouderen in woonzorgcentra is een thema dat inmiddels ook de aandacht van de Vlaamse overheid heeft. Het Vlaams expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD) stelt daarom externe coaches en begeleiders ter beschikking om woonzorgcentra die gemotiveerd zijn om hetzelfde te doen te begeleiden bij het proces. ‘Het is wel belangrijk dat iemand in het verpleeghuis zich daarvoor een dag per week vrijmaakt. Anders verzandt het weer. Als het bij vrijblijvende informatie blijft, dan geraakt men niet verder’.

Literatuur

1. **Azermai M, Wauters M, De Meester D, Renson L, Pauwels D, Peeters L, Warie H, et al.** A quality improvement initiative on the use of psychotropic drugs in nursing homes in Flanders. *Acta Clin Belg.* 2017 Jun;72(3):163-71. doi: 10.1080/17843286.2017.1287230.
2. **Wauters M, Elseviers M, Peeters L, De Meester D, Christiaens T, Petrovic M.** Reducing Psychotropic Drug Use in Nursing Homes in Belgium: An Implementation Study for the Roll-Out of a Practice Improvement Initiative. *Drugs Aging.* 2019 Aug;36(8):769-80. doi: 10.1007/s40266-019-00686-5
3. **Peeters L, Petrovic M, Azermai M, De Vriendt P, Elseviers M, De Meester D.** Samen op weg naar minder: een kwaliteitsverbeteringsproject over het gebruik van psychofarmaca in een woonzorgcentrum in Vlaanderen. *Tijdschrift voor Geneeskunde* 2018; 74 (16):1077-85.
4. **Peeters, Petrovic M, Azermai M, De Vriendt P, Elseviers M, De Meester D.** Naar een efficiënter en effectiever gebruik van psychofarmaca in de Vlaamse woonzorgcentra: illustratie van een kwaliteitsverbeteringsproject. *Farmaceutisch Tijdschrift voor België – 98ste 32 jaargang nr. 4 - december 2018*